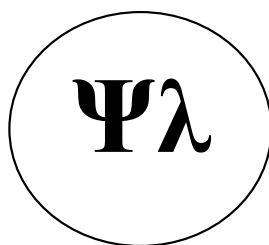

ISSN 2309-1797 (print)

ISSN 2415-3397 (online)

PSYCHOLINGUISTICS

Volume 33, Issue 1, 2023

Psycholinguistics. (2023). Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav. 33(1). 230 p.

The Journal of Research Papers of Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav was submitted in the category A journals among scientific qualified Ukrainian publications in the sphere of **Psychology** and **Philology** (Minute № 612 from May 5th 2019)

Journal is included to international peer-reviewed open access journals and indexed in **Web of Science Core Collection (ESCI) and SCOPUS**

EDITORIAL BOARD:

LARYSA O. KALMYKOVA, Dr. Sc. in Psychology, Professor (*Editor-in-Chief*)
MARYNA I. NAVALNA, Dr. Sc. in Philology, Professor (*Managing Editor*)
NATALIYA V. KHARCHENKO, Dr. Sc. in Psychology, Professor (*Executive Assistant*)

Responsible Editors:

Hristo S. Kyuchukov, Dr. Sc. in Pedagogy, Professor (Poland), **Irina V. Volzhentseva**, Dr. Sc. in Psychology, Professor, **Kostiantyn I. Mizin**, Dr. Sc. in Philology, Professor, **Heorhii V. Kalmykov**, Dr. Sc. in Psychology, Professor, **Mahdalyna V. Lyla**, Ph.D. in Psychology, Assistant Professor, **Lyubov P. Letiucha**, Ph.D. in Philology, Assistant Professor, **Inna V. Mysan**, Ph.D. in Pedagogy, Assistant Professor, **Olesia B. Skliarenko**, Ph.D. in Philology, Assistant Professor, **Tatiana V. Kyrychenko**, Ph.D. in Psychology, Assistant Professor

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD:

Adam Bartoszek, Dr. Sc. in Sociology, Professor (Poland).
Aleksandr F. Bondarenko, Dr. Sc. in Psychology, Professor, Academician of NAES of Ukraine (Ukraine).
Olena Ig. Goroshko, Dr. Sc. in Philology, Dr. Sc. in Sociology, Professor (Ukraine).
Joshua Keiles Hartshorne, Ph.D. in Psychology, Assistant Professor (USA).
Dwivedi Ratnech, Ph.D. in Philology (India).
Jill G. de Villiers, Ph.D. in Psychology, Professor (USA).
Nadja N. Ruhl, Ph.D. in Language and Literary Studies (Italy).
Larysa V. Zasiakina, Dr. Sc. in Psychology, Professor (Ukraine).
Larysa F. Kompantseva, Dr. Sc. in Philology, Professor (Ukraine).
Nataliya O. Mykhalchuk, Dr. Sc. in Psychology, Professor (Ukraine).
Ehsan Namaziandost, Ph.D. in Applied Linguistics (TEFL), Assistant professor (Iran).
William New, Dr. Sc. in Psychology, Professor (USA).
Marsel Pikhart, Ph.D. in Applied Linguistics, Assistant Professor (Czech Republic).
Valentyna L. Pleskach, Dr. Sc. in Economics, Professor (Ukraine).
Natalya V. Ringblom, Ph.D. in Linguistics, Assistant Professor (Sweden).
Valentina A. Romenkova, Dr. Sc. in Psychology (Latvia).
Olena O. Selivanova, Dr. Sc. in Philology, Professor (Ukraine).
Bogdan Trocha, Dr. Sc. in Philology, Professor (Poland).
Alexander M. Kholod, Dr. Sc. in Philology, Professor (Ukraine).
Vitalii A. Shymko, Dr. Sc. in Psychology, Professor (Ukraine).

Recommended by a Scientific Council of Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Transaction № 8 from March 30th 2023).

Psycholinguistics. Переяслав: ФОП Домбровська Я.М. 2023. Вип. 33(1). 230 с.

Збірник наукових праць Університету Григорія Сковороди в Переяславі
внесено до категорії "А" Переліку наукових фахових видань України
із психологічних наук та філологічних наук
(протокол № 612 від 07.05.2019 р.)

Збірник включено до міжнародних наукометричних баз
Web of Science Core Collection (ESCI) та SCOPUS

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

КАЛМИКОВА Л.О., д. психол.н., проф. (*головний редактор*)
НАВАЛЬНА М.І., д. філол. н., проф. (*заступник головного редактора*)
ХАРЧЕНКО Н.В., д. психол.н., проф. (*відповідальний секретар*)

Відповідальні редактори:

Ключуков Х.С., д. пед. н., проф. (Польща), **Волженцева І.В.**, д. психол. н., проф.,
Калмиков Г.В., д. психол. н., проф., **Мізін К.І.**, д. філол. н., проф., **Лила М.В.**, к. психол. н., доц.,
Летюча Л.П., к. філол. н., доц., **Мисан І.В.**, к. пед. н., доц., **Скляренко О.Б.**, к. філол. н., доц.,
Кириченко Т.В., к. психол. н., доц.

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-РЕДАКЦІЙНА РАДА:

Бартошек Адам, доктор соціологічних наук, професор (Польща).
Бондаренко О.Ф., доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України (Україна).
Горошко О.І., доктор філологічних наук, доктор соціологічних наук, професор (Україна).
Хартсхорн Джошуа Кейлз, доктор філософії в галузі психології, асистент професора (США).
Ратнеш Двіведі, доктор філософії (Ph.D.) (Індія).
Джилл де Віллерс, доктор філософії в галузі психології (Ph.D.), професор (США).
Руль Н.М., доктор філософії в галузі лінгвістики та літературознавства (Ph.D.) (Італія).
Засєкіна Л.В., доктор психологічних наук, професор (Україна).
Компанцева Л.Ф., доктор філологічних наук, професор (Україна).
Михальчук Н.О., доктор психологічних наук, професор (Україна).
Ехсан Намазіандост, доктор філософії (TEFL), асистент професора (Іран).
Вільям Нью-Джордж, доктор психологічних наук, професор (США).
Пікхарт Марсель, доктор філософії в галузі прикладної лінгвістики (Ph.D.),
асистент професора (Чехія).
Плескач В.Л., доктор економічних наук, професор (Україна).
Рінгблом Н.Є., доктор філософії в галузі лінгвістики (Ph.D.), асистент професора (Швеція).
Роменкова В.А., доктор філологічних наук (Латвія).
Селіванова О.О., доктор філологічних наук, професор (Україна).
Троха Богдан, доктор філологічних наук, професор (Польща).
Холод О.М., доктор філологічних наук, професор (Україна).
Шимко В.А., доктор психологічних наук, професор (Україна).

Рекомендовано Вченою радою Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(протокол № 8 від 30 березня 2023 р.).

CONTENT

Akimova Nataliia, Chornous Oksana, Akimova Alina, & Akimova Anastasiya. Psychological Peculiarities of Understanding Brand Name in Form of Personal Name (<i>in Ukrainian</i>)	6
Alshahrani Abdulaziz. The Contribution of Rapid Automatized Naming Skills and Phonological Awareness to Arabic Language Reading Fluency: A Path Analysis	26
Kykot Valeriy. Semantics of Sound in Poetry Originals and Translations (<i>in Ukrainian</i>)	41
Sabir Mona, & Melebari Alaa. I Want to Marry *the Merchant Banker: An Exploratory Self-Paced Reading Experiment on Arab Learners' Processing of English Articles	72
Savelyuk Nataliya, Kotsur Viktor, Kikinezhdi Oksana, & Saik Alina. Verbalized Images of "Women in Ukrainian Politics" by Student Youth (<i>in Ukrainian</i>)	105
Hamdan J. Hady, Al-Madanat Hanan, & Hamdan J. Wael. Connotations of Animal Metaphors in the Jordanian Context	132
Harman A. Brittany, & Strine J. Hennessy. Quantifying Hyperbole: Explicit Estimates of Exaggerated Utterances	167
Kholod Oleksandr. Psycholinguistic Models of Explanation Vital Values of Ukrainians (<i>in Ukrainian</i>)	190
Shymko Vitalii. Evaluation of L2 Listening Comprehension: in Pursuit of New Measurement Units	212

ЗМІСТ

Акімова Наталія, Черноус Оксана, Акімова Аліна, & Акімова Анастасія. Психологічні особливості розуміння назви бренду у формі особового імені	6
Альшахрані Абдулазіз. Внесок навичок швидкого автоматизованого називання імен та фонологічної обізнаності у вільне читання арабською мовою: Аналіз шляху (<i>англ. мовою</i>)	26
Кикоть Валерій. Семантика звуку в поетичному оригіналі й перекладі	41
Сабір Мона, & Мелебарі Алаа. Я хочу вийти заміж за *торгового банкіра: Експеримент із дослідження особливостей обробки статей англійською мовою арабськими студентами під час самостійного читання (<i>англ. мовою</i>)	72
Савелюк Наталія, Коцур Віктор, Кікінежді Оксана, & Саїк Аліна. Вербалізовані студентською молоддю образи “жінки в українській політиці”	105
Хамдан Дж. Хаді, Аль-Маданат Ханан, & Хамдан Дж. Ваель. Конотації метафор тварин у йорданському контексті (<i>англ. мовою</i>)	132
Харман А. Бріттани, & Хеннессі Дж. Страйн. Кількісна оцінка гіперболи: Експліцитні оцінки перебільшених висловлювань (<i>англ. мовою</i>)	167
Холод Олександр. Психолінгвістичні моделі експлікації вітальних цінностей українців	190
Шимко Віталій. Оцінка розуміння іноземної мови на слух: У пошуках нових одиниць вимірювання (<i>англ. мовою</i>)	212

Verbalized Images of “Women in Ukrainian Politics” by Student Youth

Вербалізовані студентською молоддю образи “жінки в українській політиці”

Nataliya Savelyuk¹
Dr. Sc. in Psychology,
Professor

Наталія Савелюк¹
доктор психологічних наук,
професор

E-mail: nsavelyuk@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-5246-9677>
Researcher ID: AAK-4808-2020
Scopus AuthorID: 57215612517

Viktor Kotsur²
Dr.Sc. in History,
Professor

Віктор Коцур²
доктор історичних наук,
професор

E-mail: uhsp.edu@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4968-4813>

Oksana Kikinezhdі¹
Dr. Sc. in Psychology,
Professor

Оксана Кікінежді¹
доктор психологічних наук,
професор

E-mail: okiki77777@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9240-279X>
Researcher ID: I-7214-2018
Scopus AuthorID: 57219294191

Alina Saik³
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor

Аліна Сайк³
кандидат філологічних наук,
доцент

E-mail: alina.ntudp@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5092-9481>

¹ Ternopil Volodymyr Hnatiuk
National Pedagogical University
(Ukraine)

✉ 2, M. Kryvonosa Str., Ternopil,
Ukraine, 46027

¹ Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(Україна)

✉ вул. М. Кривоноса, 2,
Тернопіль, Україна, 46027

² Hryhorii Skovoroda University in
Pereiaslav (Ukraine)

✉ 30, Sukhomlynskyi Str.,
Pereiaslav, Kyiv Reg., 08401

² Університет Григорія Сковороди
в Переяславі (Україна)

✉ вул. Сухомлинського, 30,
м. Переяслав, Київська обл.,
Україна, 08401

³ Dnipro University of Technology
(Ukraine)

✉ av. Dmytra Yavornytskogo, 19,
Dnipro, Ukraine, 49005

³ Національний технічний
університет “Дніпровська
політехніка” (Україна)

✉ прос. Дмитра Яворницького, 19,
Дніпро, Україна, 49005

Original manuscript received September 29, 2022

Revised manuscript accepted February 01, 2023

ABSTRACT

The purpose of the study is the empirical explication and interpretation of the psychosemantic structures of the verbalized images of “women in Ukrainian politics” (“successful” and “unsuccessful”) in the gender perspective of comparative analysis.

Research methods and techniques. In the research process, the following methods were systematically used: (1) theoretical methods – analysis of scientific literature, synthesis, interpretation and generalization of data; (2) empirical methods – mathematical scaling of verbal stimuli “a successful woman in Ukrainian politics” (first stage of the research) and “an unsuccessful woman in Ukrainian politics” (second stage of the research) using the standard semantic differential of Ch. Osgood; (3) methods of mathematical statistics – primary statistical analysis of quantitative data, the Kolmogorov-Smirnov test, the non-parametric Mann-Whitney U test.

The results. On the basis of factor analysis and interpretation of its results, in the general sample, a greater cognitive complexity of the verbalized image of a “successful woman in Ukrainian politics” compared to the image of an “unsuccessful woman in Ukrainian politics” was found. At the first stage of the research, the psychosemantic factor “Moral attractiveness” was singled out as the dominant psychosemantic factor in the sub-sample of young females, and “Influential mind” in the sub-sample of young men. This was interpreted as a speech projection of “maternal” (feminine) traits on the generalized image of a successful female politician for female students and “paternal” (masculine) qualities for male students. At the second stage, the more

heterogeneous factor “General unacceptability” was explained as the leading factor in both subsamples. Despite the same name, the differences between its individual descriptors in the subsamples made it possible to ascertain gender specificities, in particular the manifestations of ageism among young men. Controversy between conscious verbal characteristics and latent gender stereotypes of the studied student youth is also revealed and described.

Conclusions. Qualitative and quantitative comparative analysis of psychosemantic structures, explicated in subsamples formed according to gender criteria, made it possible to substantiate and reveal the age and gender characteristics of students, which are manifested in their politically oriented speech and language activity.

Key words: psycholinguistics, politics, gender, woman, success, semantic differential.

Вступ

Сучасна психолінгвістика розвивається гнучко, динамічно реагуючи на запити як комплексного теоретико-методологічного обґрунтування, так і прикладного розв’язання різноманітних проблем людського буття. Охоплюючи актуальні предмети наукового пошуку, ця галузь науки продовжує торкатися і класичних об’єктів, до яких належить політика. З точки зору психолінгвістики, політична діяльність – це діяльність, насамперед, мовленнєва, пов’язана з реалізацією специфічних дискурсів влади та впливу. Згідно з новітнім психолінгвістичним підходом до створення функціональної класифікації мов світу, який розробляється та упроваджується Л. Калмиковою, Н. Харченко, І. Мисан (Калмикова, Харченко & Мисан, 2021), політичну мовленнєвову активність можна віднести до сфери “вторинно функціональних” мов із дуже різноманітними функціями. Вивчення “мови політики” в такому базовому теоретико-методологічному ракурсі дає змогу перейти від абстрактних соціальних ідеалів і зосередитися на потребах “людини в мові у процесі її життєдіяльності у соціумі” (там само: 50).

Як прикладна галузь науки, політична психолінгвістика вже має власну історію розвитку. Ще у 1974 році на базі Каліфорнійського університету були оприлюднені результати масштабного психолінгвістичного дослідження особистісних особливостей видатних політичних лідерів середини ХХ століття (Lusk, 1974). Нині політична психолінгвістика досліджує та описує не тільки особистості політичних лідерів, а й реакції потенційних виборців на їх мовленнєву діяльність. Для прикладу, базуючись

на відомій моделі фреймування Дж. Лакоффа (Lakoff, 2010), Б. Ол-Гублан та Л. Райс (AlGublan & Rice, 2020) пропонують власну прагматичну концепцію психолінгвістичного аналізу реакцій виборців на промови претендентів на високі державні посади.

До чинників, які залучені в мовну обробку будь-якої інформації та визначають соціально орієнтовані судження людини, в тому числі політичні, належить гендер. Учені визнають його значущість, що є не меншою за вплив інших важливих атрибутів суб'єкта мовлення – його/її емоційного стану, віку, раси тощо (Tipp & Munson, 2021). Тому разом з іншими прикладними галузями в наш час активно розвивається і гендерна психолінгвістика. Предметом її дослідження є аналіз фемінного і маскулінного лексиконів, вербальне вираження гендерно маркованих значень, теорія мовної особистості крізь гендерно орієнтовану призму світорозуміння й ін. (Космеда та ін., 2014: 69).

Аналіз наукової літератури засвідчує, що гендер як соціальне поняття відображає відносини влади, ієрархії, нерівності, домінування однієї складової над іншою в опозиції “чоловіче – жіноче”. Суспільство жінкам та чоловікам приписує різні ролі, різні норми поведінки, що відбивається в їх мові та мовленні. Мовна репрезентація світу жінками та чоловіками, своєю чергою, впливає на формування ставлення суспільства до обох статей та на усталення гендерних стереотипів, які зумовлюють різну диференціацію соціальних вимог до статей, закріплюючи таким чином вже існуючі гендерні відмінності та взаємовідносини (Kikinezhdhi et al., 2020).

Предмети політичної психолінгвістики та гендерної психолінгвістики у міждисциплінарних рамках комплексного наукового дослідження перетинаються як через певні спільні категорії теоретичного аналізу (“влада”, “статус”), так і через актуальні практичні завдання досягнення паритетної демократії та формування егалітарної особистості у сфері політики. В Україні вже зроблено чимало важливих кроків на цьому шляху, серед останніх з яких – схвалення Кабінетом Міністрів України Державної стратегії забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків на період до 2030 року (Стратегія, 2022). Один із чітко визначених пунктів Стратегії окреслений як напрямок подальшої національної політики – “Участь жінок у роботі директивних органів і в процесі прийняття рішень”.

Результати досліджень підтверджують як загальні ефекти (“скляної стелі”, “липкої підлоги”), так і специфічні чинники (недоліки законодавства, маніпулятивні технології) існуючого гендерного розриву в реальному доступі жінки до впливових політичних посад (Кікінезді, Савелюк & Мороз, 2021). Навіть у такій демократичній країні, якою є США, досі пріоритетною залишається традиція маскуліної політики, яка, на думку сучасних учених, потребує свого “демонтажу” та оновлення (Lombard, Azpreitia & Cherian, 2021).

Суголосно із зазначеним, за кордоном переважно досліджуються особистісні та поведінкові особливості політиків-чоловіків. Наприклад, опираючись на методи психології назагал і психолінгвістики зокрема, Дж. Пост (Post, 2005) на початку XXI століття сконструював політичні та психологічні профілі тогочасних президентів США та Іраку.

В Україні психологічно досліджуються особистості як політиків, так і політикинь, проте в них переважно або не використовуються власне психолінгвістичні методи (Кияшко, 2014), або при аналізі результатів не враховується стать досліджуваних осіб, і гендерні особливості окремо не аналізуються (Соснюк & Остапенко, 2015). Спеціальні психолінгвістичні студії особистості жінки в політиці здійснює Н. Дячук (2018). Вона зосереджується на особливостях зарубіжної політики й аналізує мовлення кандидатки у президенти США із застосуванням автоматизованого психолінгвістичного аналізу, не торкаючись специфіки осмислення політичних промов та особистостей промовців їх реципієнтами (там само).

Доцільно наголосити, що один з основних компонентів політичного дискурсу як системи мовленнєвих актів – це його цільова аудиторія, на яку він спрямований та розрахований (Крилова-Грек, 2015). Тому важливо вивчати й аналізувати мовлення не лише політичних лідерів, а й усіх суб’єктів, котрі сприймають, осмислюють, ретранслюють політичні тексти й нерідко крізь відповідну мовленнєвомовну активність відтворюють ті або інші тенденції гендерної дискримінації як нерівності, насамперед, статусно-рольової.

У зв’язку з окресленими теоретичними та емпіричними прогалинами – нестачею цілісних описів результатів спеціальних

психолінгвістичних досліджень гендерних особливостей вербалізації образів власне “української жінки” як політичної діячки, було визначено мету, об’єкт, предмет і завдання дослідження.

Мета дослідження – емпірично експлікувати та проінтерпретувати психосемантичні структури вербалізованих образів “жінки в українській політиці” (“успішної” та “неуспішної”) у гендерному ракурсі порівняльного аналізу.

Об’єкт дослідження – вербалізований образ “жінки в політиці”.

Предмет дослідження – гендерні особливості вербалізації двох узагальнених образів: “успішної в українській політиці жінки” та “неуспішної в українській політиці жінки”.

Завдання дослідження:

- (1) проаналізувати актуальні наукові проблеми політичної психолінгвістики та гендерної психолінгвістики як сучасних взаємопов’язаних прикладних галузей науки;
- (2) емпірично дослідити вербалізовані образи “успішної в українській політиці жінки” та “неуспішної в українській політиці жінки”;
- (3) здійснити кількісний та якісний порівняльний аналіз психосемантичних структур образів “жінки в українській політиці” у субвибірках студентської молоді, сформованих за статевим критерієм.

Окреслене проблемне поле досліджуваної проблеми знаходиться на міждисциплінарному перетині наукових інтересів психолінгвістики, соціальної, політичної та гендерної психології.

Опираючись, насамперед, на найважливіші постулати сучасної психолінгвістики, в нашому дослідженні зосереджуємося на наступних положеннях: мова і мовлення є засадничими умовами людської свідомості у філо- та онтогенезі; мова і мовлення – посередник між суб’єктом пізнання та об’єктивним світом, зокрема, як носій конструктивних функцій у побудові образу світу; як інструмент особистісної рефлексії та саморефлексії; як засіб спілкування; як інструмент психологічного впливу (риторичні, сугестивні, фасилітаційні та інші параметри), метою якого є здійснення збалансованого впливу в політичній, педагогічній, управлінській та іншій діяльності; як прояв глибинних неусвідомлюваних процесів (вербальні асоціації); як джерело інформації про людину (Андрієвська та ін., 2013: 4–5).

Методи і методики дослідження

В основі емпіричного дослідження – загальне теоретико-методологічне положення про те, що будь-яка сфера життєдіяльності людини, в тому числі політична, репрезентується та осмислюється як відповідна система універсальних дихотомічних конструктів (“хороший/поганий”, “правий/лівий” та ін.) (Kelly, 1991). Саме такі біполярні конструкти утворюють шкали вербального семантичного диференціалу, що є одним із класичних методів психолінгвістичного дослідження.

Від періоду перших експериментальних студій під керівництвом Ч. Осгуда (Osgood, 1964), котрий емпірично виокремив та обґрунтував три генералізовані фактори первинної реакції на будь-який стимул – “Оцінка”, “Сила”, “Активність” (там само), запропонований підхід пройшов тривалий шлях розвитку й удосконалення, була розроблена низка спеціалізованих семантичних диференціалів із різними вербальними шкалами.

У цьому емпіричному дослідженні використано стандартний семантичний диференціал із 25 дихотомічними шкалами, які включають у себе 50 прикметників-антонімів. Як вербальний стимул для шкалювання використано два поняття: “успішна в українській політиці жінка” та “неуспішна в українській політиці жінка”. Зазначені формулювання обґрунтовуємо наступним чином: (1) відсутність конкретних імен для оцінювання – значною політичною поляризованістю сучасного українського соціуму; (2) використання понять “успішна” та “неуспішна” у словосполученнях – прогнозованим емотивним впливом на досліджуваних студентів у зв’язку з їх соціально-демографічними та психологічними особливостями (період активного самовизначення, спрямованість на майбутнє тощо).

Емпіричне дослідження, відповідно, проводилося у два етапи. На першому етапі його учасникам та учасницям пропонувалася інструкція такого змісту: “Оцініть, будь ласка, Ваше уявлення про типову в українській політиці успішну жінку наступним чином. Перед Вами список попарно згрупованих прикметників, що виражають якісно протилежні характеристики. Залиште в кожному рядку бланку ту єдину цифру з низки “3210123”, яка, на

Вашу думку, найбільш точно відображає міру вираженості даної конкретної якості (характеристики) успішної в українській політиці жінки за умови, що 0 – якість зовсім не виражена; 1 – слабо виражена; 2 – середньо виражена; 3 – сильно виражена.

Наприклад, ви обираєте з пари “сумна/весела” характеристику “весела” і вважаєте, що ця якість в успішної в українській політиці жінки виражена достатньою мірою, тоді з низки цифр “3210123” між словами “сумна/весела” залишаєте цифру 2 – ту, яка ближча до слова “весела”. Просимо не пропускати пар слів і зробити свій вибір за кожною парою. Оцінюйте образ типової успішної в українській політиці жінки за всіма наведеними характеристиками, навіть якщо деякі видаватимуться дивними або не дуже придатними для цього. При цьому необхідно обирати та оцінювати образ щоразу тільки одним словом із кожної пари”.

На другому етапі дослідження інструкція була майже аналогічною, але замість вербального стимулу “успішна в українській політиці жінка” пропонувалося словосполучення “неуспішна в українській політиці жінка”.

Після заповнення респондентами спеціальних бланків отриманий масив кількісних даних було перенесено в електронну матрицю Excel і піддано первинній математично-статистичній обробці. З метою перевірки отриманих кількісних показників на нормальність розподілу, використано критерій Колмогорова-Смірнова. Оскільки за всіма змінними виявлені значення критерію відповідають показникам при $p \leq 0,05$, констатовано, що розподіл отриманих кількісних даних істотною мірою відрізняється від нормального. А тому для подальшого порівняння двох незалежних субвбірок (“дівчата” та “юнаки”) використовувався непараметричний критерій U Манна-Вітні.

Факторний аналіз даних здійснювався за допомогою пакету комп’ютерних програм SPSS (версія 17.0). Використовувався метод головних компонент і віртуальна процедура варімакс-обертання первинно отриманої факторної структури до досягнення її оптимальності. За основу виокремлення з подальшим описом та інтерпретацією найбільш значущих факторів узято критерій Кайзера. Також, згідно з рекомендацією Дж. Стевенса, у складі певної факторної структури розглядалися шкали, показники факторних навантажень яких виявилися більші за 0,4 (Stevens, 2009).

Вибірка

Основний принцип формування – неімовірнісний, а саме: була сформована так зв. “зручна вибірка”. Заповнити спеціальні бланки семантичного диференціалу студентам і студенткам пропонували викладачі у трьох національних ЗВО. Необхідні етичні стандарти були дотримані через добровільну поінформовану згоду всіх учасників дослідження.

До складу остаточної вибірки (135 респондентів, середній вік – 18,6 року) увійшли здобувачі та здобувачки вищої освіти різних курсів навчання і з різних освітніх програм Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського (м. Київ), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Національного політехнічного університету “Харківський політехнічний інститут”.

Через зазначений вибір закладів освіти ми намагалися охопити різні регіони України. Репрезентативність вибірки студентської молоді також була забезпечена вимогами відносної соціальності, вікової однорідності опитуваних і гендерним принципом парності статевої вибірки.

У зв’язку з порівняльним аспектом дослідження, окресленим в одному з його завдань, у складі загальної вибірки виокремлено дві субвибірки: перша – “дівчата” (синонімічні назви “здобувачки вищої освіти”, “студентки” – 63) і друга – “юнаки” (“здобувачі вищої освіти”, “студенти” – 72).

Результати

І. Вербальний стимул “успішна в українській політиці жінка”. У першій субвибірці за результатами факторного аналізу виокремлено 8 значущих (за критерієм Кайзера) факторів, які разом визначають 67.30% дисперсії (табл. 1).

Констатуємо, що найбільш значущий психосемантичний фактор, виокремлений у смисловому контексті вербалізації студентками образу “успішної в українській політиці жінки” – “Моральна атрактивність”. Зазначаємо, що у взаємозв’язках із домінантними за своїми навантаженнями оцінними шкалами (“хороша”, “життєрадісна”, “приємна”, “добра” та “рідна”)

типів фемінні якості (“відкрита”, “м’яка”) набувають морально релевантних конотацій, а також афективної близькості та прийнятності. З огляду на таке поєднання, можемо стверджувати, що провідний фактор у зазначеній психосемантичній структурі ілюструє проєкцію рис матері (або іншої близької особи) на узагальнений образ успішної жінки-політикинї.

Таблиця 1

Психосемантична структура образу “успішної в українській політиці жінки” (субвибірка “дівчата”)

№ з/п	Фактор (дисперсія, яку пояснює)	Шкали, які увійшли до складу (з відповідними навантаженнями)
1.	F1 “Моральна атрактивність” (17.17%)	“хороша” (0.77), “життєрадісна” (0.75), “приємна” (0.72), “добра” (0.69), “рідна” (0.64), “відкрита” (0.61), “м’яка” (0.53), “улюблена” (0.52), “проста” (0.42)
2.	F2 “Оптимістичність” (8.80%)	“радісна” (0.83), “легка” (0.71), “чиста” (0.55)
3.	F3 “Молода лабільність” (8.16%)	“молода” (0.71), “розумна” (0.66), “відкрита” (0.54), “швидка” (0.52)
4.	F4 “Ніжність” (7.98 %)	“волога” (0.82), “розслаблена” (0.73), “улюблена” (0.46)
5.	F5 “Непоступливість” (7.62%)	“жорстка” (0.71), “сильна” (0.70), “складна” (0.52), “тверда” (0.40)
6.	F6 “Самоактивність” (6.59%)	“велика” (0.71), “організована” (0.64), “активна” (0.52)
7.	F7 “Запальний розум” (6.02%)	“гаряча” (0.87), “розумна” (0.40)
8.	F8 “Економічний прагматизм” (4.96%)	“дешева” (0.78), “активна” (0.50)

З метою деталізації емпіричної картини розглянемо найвищі усереднені показники оцінювання дівчатами відповідного словосполучення-стимулу за конкретними вербальними шкалами. Назагал здобувачки вищої освіти найбільш впевнені, що “успішна в українській політиці жінка”: “розумна” ($\bar{x} = 2.82$), “активна” ($\bar{x} = 2.68$), “сильна” ($\bar{x} = 2.50$), “організована” ($\bar{x} = 2.48$), “чиста” ($\bar{x} = 2.35$), “приємна” ($\bar{x} = 2.23$), “швидка” ($\bar{x} = 2.21$), “відкрита” ($\bar{x} = 1.90$), “життєрадісна” ($\bar{x} = 1.89$), “радісна” ($\bar{x} = 1.84$), “улюблена” ($\bar{x} = 1.66$), “хороша” ($\bar{x} = 1.65$) і “коштовна” ($\bar{x} = 1.55$).

На відміну від змісту домінантного психосемантичного фактору, що розглянутий вище, більшість із перелічених вербальних

характеристик відповідають традиційному стереотипу маскулінності ("розумна", "активна", "сильна" і т. ін.). На нашу думку, це засвідчує контраверсійність між усвідомленими вербалізаціями дівчат (оцінки шкал семантичного диференціалу) та їх латентними гендерними стереотипами (кореляційне поєднання шкал у факторах). Інакше кажучи, студентки мовленнєво баланують у сучасному соціумі, який швидко змінюється: у своїх відкритих висловлюваннях вони конформно піддаються впливу образу "успішної чоловічої політики", тоді як у глибинних інтенціях тяжіють до ремінної політичини, котра би захищала, опікувалася ними, наче рідна мати.

У другій субвибірці на першому етапі застосування семантичного диференціалу виокремлено теж 8 значущих факторів, які спільно визначають 74.86% дисперсії (табл. 2).

Таблиця 2

Психосемантична структура образу "успішної в українській політиці жінки" (субвибірка "юнаки")

№ з/п	Фактор (дисперсія, яку пояснює)	Шкали, які увійшли до складу (з відповідними навантаженнями)
1.	F1 <i>"Впливовий розум"</i> (14.96%)	"відкрита" (0.83), "чиста" (0.80), "розумна" (0.73), "сильна" (0.65), "активна" (0.52), "дешева" (0.50), "хороша" (0.43)
2.	F2 <i>"Моральна атрактивність"</i> (10.08%)	"добра" (0.90), "приємна" (0.61), "улюблена" (0.55), "хороша" (0.47), "м'яка" (0.43)
3.	F3 <i>"Весела доступність"</i> (9.69%)	"проста" (0.84), "гладка" (0.71), "життєрадісна" (0.51)
4.	F4 <i>"Життєдайність"</i> (9.66 %)	"велика" (0.76), "світла" (0.75), "організована" (0.67), "волога" (0.62)
5.	F5 <i>"Близька молодість"</i> (8.13%)	"рідна" (0.81), "молода" (0.68)
6.	F6 <i>"Запальна організованість"</i> (7.99%)	"гаряча" (0.82), "організована" (0.54), "тверда" (0.53)
7.	F7 <i>"Оптимістичність"</i> (7.93%)	"легка" (0.82), "радісна" (0.72), "молода" (0.43), "хороша" (0.40)
8.	F8 <i>"Динамічність"</i> (6.44%)	"швидка" (0.80)

Можемо констатувати, що, на відміну від дівчат, найвагомий фактор вербалізованого образу "успішної в українській політиці жінки" для юнаків формують конструкти як морально релевантні (наприклад, "чиста"), так і пов'язані з традиційними маскулініними якостями ("розумна", "сильна",

“активна”). Інакше кажучи, якщо у студенток на відповідний образ проєктуються типові “материнські” риси, то у студентів, навпаки, “батьківські”, що вписується у загальні закономірності гендерної ідентифікації особистості.

Юнаки, згідно із середніми кількісними показниками оцінювання, найбільш впевнені в тому, що “успішна в українській політиці жінка” має бути: “приємна” ($\bar{x} = 2.43$), “активна” ($\bar{x} = 2.14$), “життєрадісна” ($\bar{x} = 2.14$), “розумна” ($\bar{x} = 2.09$), “організована” ($\bar{x} = 1.97$), “улюблена” ($\bar{x} = 1.97$), “рідна” ($\bar{x} = 1.86$), “чиста” ($\bar{x} = 1.85$), “коштовна” ($\bar{x} = 1.8$), “хороша” ($\bar{x} = 1.74$), “швидка” ($\bar{x} = 1.74$), “відкрита” ($\bar{x} = 1.66$), “радісна” ($\bar{x} = 1.66$) та “сильна” ($\bar{x} = 1.54$).

Описані характеристики загалом відповідають змішаному морально-маскулінному вербалізованому образу “успішної в українській політиці жінки”, який проявився у складі першого фактору. Інакше кажучи, в юнаків, на відміну від дівчат, у даному випадку не спостерігається контраверсійність між оцінками окремих шкал та наповненням домінантної психосемантичної структури як втіленням латентних стереотипів. Це, на нашу думку, обумовлене тим, що юнаки живуть у співмірному з їх ідеалами соціальному світі, яким політично керують переважно чоловіки.

II. Вербальний стимул “неуспішна в українській політиці жінка”. У першій субвибірці на цьому етапі дослідження виокремлено 7 значущих факторів, які спільно визначають 67.72 % дисперсії (табл. 3).

Таблиця 3

Психосемантична структура образу “неуспішної в українській політиці жінки” (субвибірка “дівчата”)

№ з/п	Фактор (із відповідним навантаженням)	Шкали, які увійшли до складу (із відповідним навантаженням)
1.	F1 “Загальна неприйнятність” (30.98%)	“брудна” (0.85), “огидна” (0.78), “нерозумна” (0.72), “ненависна” (0.70), “хаотична” (0.70), “скритна” (0.69), “чужа” (0.50), “погана” (0.48), “зла” (0.42)
2.	F2 “Напружена відчуженість” (9.45%)	“напружена” (0.74), “чужа” (0.71), “важка” (0.62), “тверда” (0.55), “складна” (0.55), “зла” (0.47)
3.	F3 “Слабка пасивність” (6.45%)	“слабка” (0.74), “повільна” (0.68), “пасивна” (0.63), “похмура” (0.55), “сумна” (0.46), “погана” (0.43), “дешева” (0.40)

4. F4 "Вікова ригідність" (5.99%)	"стара" (0.78), "тверда" (0.58)
5. F5 "Неяскравість" (5.81%)	"темна" (0.82), "дешева" (0.62)
6. F6 "Інтелектуальна ригідність" (4.70%)	"суха" (0.81), "пасивна" (0.43), "нерозумна" (0.42)
7. F7 "Непомітність" (4.34%)	"маленька" (0.76), "холодна" (0.75)

Домінантний для студенток психосемантичний фактор у контексті вербалізації образу "неуспішної в українській політиці жінки" є змішаним і включає моральні, фемінні та маскуліні якості (найвагомішу в цій структурі характеристику "брудна" можна вважати фемінно орієнтованою за своєю традиційною семантикою, оскільки дівчата зазвичай виховуються як більш акуратні, "чисті"; натомість шкали "нерозумна", "скритна" є семантичними індикаторами маскуліно орієнтованого вектору оцінювання).

Усереднені кількісні дані за окремими шкалами демонструють, що найбільшою мірою здобувачки вищої освіти в "неуспішній в українській політиці жінці" вбачають такі якості, як: "пасивна" ($\bar{x} = 1.97$), "слабка" ($\bar{x} = 1.81$), "повільна" ($\bar{x} = 1.76$), "хаотична" ($\bar{x} = 1.73$), "важка" ($\bar{x} = 1.69$), "сумна" ($\bar{x} = 1.68$), "нерозумна" ($\bar{x} = 1.65$), "похмура" ($\bar{x} = 1.56$) і "ненависна" ($\bar{x} = 1.55$). Таким чином, відповідний образ у своїх оцінках дівчата наділяють, насамперед, фемінними якостями, які водночас набувають виражених негативних афективних конотацій ("сумна", "похмура", тощо).

Зауважуємо, що окремі морально релевантні шкали ("брудна", "погана", "зла"), експліковані у складі доміантного фактору, згідно із середніми математичними показниками, не отримали свого чіткого оцінювання ($\bar{x} \geq 1.50$) й, отже, визнання. Інакше кажучи, смисловий вплив моральних критеріїв на оцінювання дівчатами образу "неуспішної в українській політиці жінки" є значною мірою латентним.

У другій субвибірці виокремлено найменшу кількість значущих факторів – 6, що засвідчує, відповідно, найменшу когнітивну складність у контексті вербалізації образу "неуспішної в українській політиці жінки" юнаками. Спільно фактори визначають 72.65% дисперсії (табл. 4).

Констатуємо, що, на відміну від експлікованого на першому етапі емпіричного дослідження доміантного фактору, суб'єктивно

найвагоміша психосемантична складова образу “неуспішної в українській політиці жінки” є для юнаків помітно більш розлогою та дифузною (17 дескрипторів). Зокрема, істотно посилилася значущість морально релевантних шкал (“погана”, “зла”), а також з’явився віковий критерій (“стара”), що засвідчує вагоміші прояви ейджизму в представників чоловічої статі. Припускаємо, що таким чином міг спроєктуватися глобальний негативний архетип – “Тінь”, а саме: та складова “Тіні”, де, згідно із психоаналітичною теорією, у чоловіків перебувають витіснені фемінні риси. Зокрема, на думку дослідниць української міфології та літератури, архетип “старої жінки” втілюється в образі відьми, котра “забагато відає” і здатна “йти своїм шляхом”. Тому в патріархально орієнтованому суспільстві вона стає особливо небезпечною і, отже, неприйнятною для чоловіків (Купцова & Колієва, 2019).

Таблиця 4

Психосемантична структура образу “неуспішної в українській політиці жінки” (субвибірка “юнаки”)

№ з/п	Фактор (із відповідним навантаженням)	Шкали, які увійшли до складу (із відповідним навантаженням)
1.	F1 “Загальна неприйнятність” (19.33%)	“ненависна” (0.75), “стара” (0.73), “погана” (0.71), “скритна” (0.69), “нерозумна” (0.69), “зла” (0.57), “брудна” (0.56), “темна” (0.54), “холодна” (0.51), “пасивна” (0.46), “хаотична” (0.46), “важка” (0.40)
2.	F2 “Неякравна огидність” (14.87%)	“дешева” (0.84), “похмура” (0.77), “огидна” (0.64), “сумна” (0.63), “напружена” (0.57), “брудна” (0.57)
3.	F3 “Незмінна відчуженість” (12.43%)	“суха” (0.86), “жорстка” (0.72), “чужа” (0.68), “хаотична” (0.56), “сумна” (0.49), “огидна” (0.45), “зла” (0.41)
4.	F4 “Груба поспішність” (9.92%)	“проста” (0.86), “швидка” (0.75), “темна” (0.51)
5.	F5 “Слабка пасивність” (8.43%)	“слабка” (0.86), “пасивна” (0.72), “легка” (0.49)
6.	F6 “Непомітна гарячковість” (7.67%)	“м’яка” (0.79), “гаряча” (0.66), “маленька” (0.63)

Згідно із середніми кількісними показниками, найбільшою мірою юнаки впевнені в тому, що “неуспішна в українській політиці жінка”: “нерозумна” ($\bar{x} = 1.93$), “важка” ($\bar{x} = 1.77$), “скритна” ($\bar{x} = 1.6$), “слабка” ($\bar{x} = 1.54$) та “огидна” ($\bar{x} = 1.51$). Отже, аналогічно щодо ситуації осмислення дівчатами образу “успішної

в українській політиці жінки”, в юнаків у даному випадку теж спостерігаємо контраверсійність між прямими вербалізаціями та більш латентними стереотипами. А саме: юнаки уникають відкритих радикальних оцінок “неуспішної” жінки-політикині за критерієм “молода/стара” ($\bar{x} = 0.31$), проте чинник ейджизму виявився у значущому психосемантичному наповненні домінантного фактору.

Розглянуті кількісні дані доповнюємо результатами застосування непараметричного критерію Манна-Вітні (U), за допомогою якого статеві субвибіркі порівнювалися як дві незалежні групи. Констатуємо, з одного боку, що для студенток “успішна в українській політиці жінка” на статистично значущому рівні більшою мірою: “активна” (U = 567.00 при p = 0.00; $\bar{x}_1 = 2.68$ і $\bar{x}_2 = 2.14$), “сильна” (U = 615.50 при p = 0.00; $\bar{x}_1 = 2.5$ і $\bar{x}_2 = 1.54$), “розумна” (U = 638.50 при p = 0.00; $\bar{x}_1 = 2.82$ і $\bar{x}_2 = 2.09$), “швидка” (U = 669.00 при p = 0.00; $\bar{x}_1 = 2.21$ і $\bar{x}_2 = 1.74$), “організована” (U = 688.00 при p = 0.00; $\bar{x}_1 = 2.48$ і $\bar{x}_2 = 1.97$), “чиста” (U = 770.00 при p = 0.004; $\bar{x}_1 = 2.35$ і $\bar{x}_2 = 1.83$), “складна” (U = 774 при p = 0.007; $\bar{x}_1 = 0.18$ і $\bar{x}_2 = 1.37$), “напружена” (U = 790 при p = 0.01; $\bar{x}_1 = 0$ і $\bar{x}_2 = 0.83$), “жорстка” (U = 796.01 при p = 0.01; $\bar{x}_1 = 0.34$ і $\bar{x}_2 = -0.49$), “відкрита” (U = 821.00 при p = 0.02; $\bar{x}_1 = 1.9$ і $\bar{x}_2 = 1.66$), “волога” (U = 838.50 при p = 0.02; $\bar{x}_1 = 0.48$ і $\bar{x}_2 = 0.00$), “тверда” (U = 841 при p = 0.03; $\bar{x}_1 = 0.16$ і $\bar{x}_2 = -0.71$), “важка” (U = 849 при p = 0.03; $\bar{x}_1 = 0.56$ і $\bar{x}_2 = 1.46$), а також “чужа” (U = 875 при p = 0.05; $\bar{x}_1 = 1.19$ і $\bar{x}_2 = 1.86$).

Зауважуємо, що присутність серед зазначених характеристик родинно орієнтованого конструкту “чужа” можна розглядати як семантичний індикатор суб’єктивного неприйняття (на рівні психологічної інтимності дівчини) маскулінізованого образу жінки – навіть і у жорсткому світі політики. Як уже було зазначено, через домінантний психосемантичний фактор дівчата проєктують на вербалізований образ “успішної в українській політиці жінки” фемінно орієнтований ідеал турботливої матері.

З іншого боку, для студентів, згідно з розглянутими статистично значущими відмінностями, емпірична картина мовленнєвомовного відображення образу “успішної в українській політиці жінки” за згаданими шкалами – обернена. Для них лідерка-політикиня значно менш “активна”, “сильна”, “розумна” тощо. Інакше кажучи, юнаки, порівняно з дівчатами, при описі жінок –

активісток національної політики, істотно меншою мірою визнають у них маскулінні якості.

Згідно з кількісними оцінками, “неуспішна в українській політиці жінка” для студенток на статистично значущому рівні є більш: “повільна” ($U = 653.5$ при $p = 0.00$; $\bar{x}_1 = 1.76$ і $\bar{x}_2 = 0.26$), “маленька” ($U = 778$ при $p = 0.008$; $\bar{x}_1 = 0.47$ і $\bar{x}_2 = -0.23$), “пасивна” ($U = 782$ при $p = 0.007$; $\bar{x}_1 = 1.97$ і $\bar{x}_2 = 1.37$), “сумна” ($U = 806.5$ при $p = 0.01$; $\bar{x}_1 = 1.68$ і $\bar{x}_2 = 1.29$), “проста” ($U = 833$ при $p = 0.03$; $\bar{x}_1 = 0.74$ і $\bar{x}_2 = -0.40$) та “слабка” ($U = 864.5$ при $p = 0.04$; $\bar{x}_1 = 1.81$ і $\bar{x}_2 = 1.54$).

І навпаки, у студентів за зазначеними дескрипторами знову прослідковується обернена емпірична картина вербалізованого осмислення образу “неуспішної в українській політиці жінки”: вона для них, наприклад, істотно більшою мірою “велика”, “весела” і т. д.

Також констатуємо, що на другому етапі дослідження статистично значущі відмінності в оцінках студенток і студентів теж проявилися, але через понад ніж удвічі меншу кількість вербальних шкал (на цьому етапі статистично значущі відмінності виявлено за 6 дескрипторами, тоді як на першому – за 14). Така відмінність демонструє більший вплив гендерних стереотипів на зміст вербалізації образу “успішної в українській політиці жінки”, порівняно з образом “неуспішної в українській політиці жінки”.

Зазначене, як і вищі середні арифметичні показники оцінювання аналогічних вербальних шкал студентами та студентками на першому етапі дослідження, виявляють помітнішу афективну впливовість і водночас більшу семантичну чіткість узагальненого образу саме успішної жінки-політикині. На нашу думку, це демонструє загальну вікову тенденцію студентської молоді частіше замислюватися над успіхом та його причинами, аніж над чинниками ймовірного неуспіху в різних сферах життєдіяльності, у тому числі, політичній.

Дискусії

Як показали результати колективного моніторингового дослідження співробітників Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, чотирма основними смисловими векторами для з’ясування ставлення студентства до всіх відомих

особистостей, у тому числі, політиків, є наступні: “професіоналізм/непрофесіоналізм (некомпетентність)”, “щирість/лицемірство (брехливість)”, “людяність/мізантропізм” та “патріотизм/антиукраїнськість”. Вчені констатують когнітивний дисонанс у студентів, який пов’язаний з очевидними розбіжностями між їх власними ідеалами та реальними взірцями “елітарності”. На думку молоді, щоб стати соціально успішною людиною, потрібно свідомо нехтувати нормами моралі, й навпаки – якщо дотримуватися власних моральних принципів, то верхівка “соціальної піраміди” стає недосяжною (Кияшко, 2014).

За результатами нашого дослідження також констатуємо аналогічний когнітивний дисонанс. Він виявляється, з одного боку, через входження морально релевантних шкал зі значним факторним навантаженням до складу домінантних психосемантичних структур при оцінюванні образів жінки-політикині; з іншого боку, відповідні шкали як суб’єктивно значущі дескриптори отримують відносно низькі прями кількісні оцінки. Наприклад, у субвибірці дівчат при вербалізації образу “успішної в українській політиці жінки” шкала “добра” увійшла до найвагомішого фактору “моральна атрактивність” із високим факторним навантаженням (0.69); натомість усереднений показник прямого оцінювання ($\bar{x} = 1.37$) засвідчує усвідомлення слабкості її вираження.

Особливості сприймання студентською молоддю іміджу окремих як українських, так і зарубіжних політиків різної статі (найбільш впливових у 2015 році) за допомогою психосемантичних методів також вивчали О. Соснюк та І. Остапенко (Соснюк & Остапенко, 2015). Дослідники визначили, що у зазначений період українські політичні лідери сприймалися досить суперечливо: поряд із визнанням їх ділових (“діловитості”, “ерудиції”, “прагматизму”) та емоційно-вольових (“впевненості”, “рішучості”, “харизматичності”) іміжевих атрибутів, істотно нижче оцінювалися їх моральні, “людяні” якості (“чесність”, “альтруїзм”, “відкритість”, “щедрість” та ін.).

За даними психолінгвістичного дослідження, які наводять Г. Кириленко та О. Луценко (Кириленко & Луценко, 2016), старші особи (вік – від 25 до 50 років) в описі політичних лідерів теж послуговуються переважно моральними (наприклад, “чесний/нечесний”) та політичними (характеристики політичного статусу –

“депутат/не депутат” і т. ін.) конструктами й так само низько оцінили моральні якості найбільш впливових представників і представниць тогочасного (2016 рік) національного політикуму. На відміну від моральності, стать увійшла до переліку найменш значущих (рідко згадуваних) характеристик особистості політика критеріїв (там само). Такі результати можна пояснити тим, що серед запропонованих для оцінювання шести конкретних постатей тільки одна – жінка, і потенційні гендерно орієнтовані конструкти, ймовірно, були суб’єктивно пригнічені усвідомленням політичного домінування чоловіків. Така статева диспропорція, як вже було зазначено вище, виявляється в більшості психологічних, психолінгвістичних досліджень політиків та їх промов, а тому в нашому дослідженні ми зосередилися на вербалізованому образі жінки-політикині.

На думку деяких дослідників, в науці, в її мові репрезентований лише чоловічий гендер. Згадуючи концепцію первинних і вторинних функціональних мов Л. Калмикової зі співробітниками (Калмикова, Харченко & Мисан, 2021), аналогічне можемо стверджувати і про мову політики. Інші науковці зазначають, що важко означити жіночу форму репрезентації – те, що є дійсно “фемінним”, а що “маскулінним” у манері викладання, пізнанні, творчості тощо. Дослідження співробітників Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України продемонстрували, що мовленнєва активність жінок спрямована на задоволення таких потреб, як потреба бути корисним для інших та потреба в отриманні інформації. У чоловіків констатується переважно прагнення до істини, також для них більшою мірою характерні офіційність, діловитість та стриманість. Доброзичливість, гречність, ввічливість притаманні стилю розмов як чоловіків, так і жінок (Андрієвська та ін., 2013: 46–50).

Аналізуючи загальні закономірності соціальної психології впливу, В. Татенко (2008) окремо зосереджується на феноменології гендерних взаємин. У цьому аспекті вчений диференціює семантичний та стилістичний профілі впливів: чоловіків на чоловіків, чоловіків на жінок, жінок на жінок і жінок на чоловіків. Наголошується, що у вербальних впливах чоловіків на жінок спостерігається програвання ролей “ділового лідера”, “інтелектуального центру”, “господаря”, “захисника”, тоді як у

впливах жінок на чоловіків – демонстрація фізичної слабкості, залежності, підпорядкованості й навіть меншовартості. Назагал через своє мовлення чоловіки виявляють традиційне намагання домінувати над жінками, обмежуючи їх права доступу до інформації та прийняття рішень (Татенко, 2008: 46–48).

Гендерні аспекти психосемантичних конструкцій лідерства у картині світу студентської молоді розглядають Л. Заграй та О. Федорук (Заграй & Федорук, 2020). За результатами як теоретичного аналізу, так і емпіричного дослідження констатується загалом маскулінний, патерналістський зміст концепту лідерства. Визначаючи гендерну його специфіку, авторки стверджують, що змістове наповнення відповідних психосемантичних конструкцій юнаків стосується владно-підвладних відносин, конкуренції та домінування; натомість у дівчат намітилася тенденція до переходу від патерналістської до трансформаційної моделі лідерства, ключовими характеристиками в якій виступають здатність вести за собою та успіх (там само).

Дослідники гендерної психології зазначають, що у гендерному просторі сучасного суспільства спостерігаються суперечності, в основі яких лежать, з одного боку, традиційно-патріархальні конструкції, а з іншого боку, практики репрезентації нового типу відносин статей – егалітарного. Це виявляється у більшій консервативності гендерних стереотипів у юнаків та в посиленні нових (егалітарних, демократичних) цінностей у дівчат (Kikinezhdi et al., 2020). Зазначені суперечності, згідно з результатами проведеного нами емпіричного дослідження, виявилися у гендерних особливостях вербалізації образів “жінки в українській політиці” – особливо “успішної в українській політиці жінки”. Загалом дівчата більшою мірою готові до прийняття сучасних принципів егалітарної гендерної політики, порівняно з юнаками.

Виявлені в дослідженні гендерні особливості можна порівняти з векторами опозиційного світосприйняття в рамках двох провідних політичних систем країн західного світу. Відмінності мовних стилів між лібералами та консерваторами через автоматизований психолінгвістичний аналіз текстів близько 25 тисяч користувачів мережі Twitter дослідили Дж. Стерлінг, Дж. Джост, Р. Боннеа (Sterling, Jost & Vonneau, 2020). Дослідники встановили, що ліберали більшою мірою використовують мову, яка так чи інакше

транслює доброзичливість (як моральну категорію), натомість консерватори частіше вживають слова, що позначають опір змінам, загрозу, гнів, тривогу, а також сигналізують про владу, традиції, захист (там само).

Послугуючись такими провідними політичними категоріями та проводячи аналогію з результатами нашого дослідження, можемо стверджувати, що дівчата на образ жінки-політикині більшою мірою проєктують якості “лібералки”, тоді як юнаки – риси “консерваторки”. Зауважуємо, що отримані результати не дають підстави стверджувати про гендерні тенденції об’єктивних політичних орієнтацій студентської молоді, але є значущим психолінгвістичним індикатором її потреб як суб’єкта мовлення у сфері політики та інших важливих сферах життєдіяльності.

Висновки

Політична психолінгвістика та гендерна психолінгвістика є актуальними складовими прикладної психолінгвістики, предмети яких знайшли свій активний міждисциплінарний перетин в Україні в умовах її повноцінного входження в європейський правовий простір, що передбачає досягнення гендерної паритетності.

Експлікована в емпіричному дослідженні психосемантична структура вербалізованого образу “успішної в українській політиці жінки” як у дівчат, так і в юнаків є більш когнітивно складною, порівняно з образом “неуспішної в українській політиці жінки”. Таку тенденцію пояснюємо віковими особливостями дослідженої студентської молоді, котра спрямована на майбутнє і, отже, на свій імовірний майбутній успіх.

Якісний та кількісний порівняльний аналіз психосемантичних структур, визначених у сформованих за статевим критерієм субвибірках, дає змогу узагальнити конкретні гендерні особливості, які втілюються у мовленнєвомовній активності молоді. У дівчат у контексті вербалізації образу “успішної в українській політиці жінки” як доміантний виокремлено фактор “Моральна атрактивність”, у юнаків – “Впливовий розум”. У зв’язку з цим, констатуємо мовленнєву проєкцію “материнських” (фемінних) рис на узагальнений образ ефективної жінки-політикині в

першій субвибірці та “батьківських” (маскулінних) якостей – у другій, що відповідає психологічним закономірностям гендерної ідентифікації особистості.

У контексті вербалізації образу “неуспішної в українській політиці жінки” як доміантні виокремлено більш семантично гетерогенні, порівняно з першим етапом дослідження, фактори, які в обох субвибірках названі “Загальна неприйнятність”. Незважаючи на умовно однакову назву, їх дещо відмінне між собою наповнення конкретними дескрипторами теж демонструє гендерні особливості. У дівчат – це, зокрема, мовленнєва проекція вихованого неприйняття усього “брудного”, у юнаків – вербальний прояв ейджизму.

Також виявлено контраверсійність між свідомими вербалізаціями та латентними смисловими структурами інтерналізованих гендерних стереотипів дослідженої молоді. У дівчат це стосується, насамперед, образу “успішної в українській політиці жінки”, в юнаків – “неуспішної в українській політиці жінки”. Перші, хоча у своїх прямих кількісних оцінках характеристик ефективної політикині конформно ретранслюють традиційну в світовій політиці патріархальність, але крізь експліковані провідні психосемантичні структури демонструють латентне тяжіння до суб’єктивно ближчого матріархального образу національної лідерки. Другі чітко вербально засвідчують прийняття маскулінного політичного ідеалу, пов’язаного зі стереотипними уявленнями про потенційну неефективність “жіночої політики” і прямо не оцінюють вік як виразний чинник успіху або неуспіху політикині. Проте у процесі психосемантичного шкалювання образу “неуспішної в українській політиці жінки” юнаки опосередковано виявляють, крім гендерних, ще й стереотипи ейджизму.

Отримані теоретичні та емпіричні результати є складовою подальшого розвитку прикладної психолінгвістики на перспективному міждисциплінарному перетині її наукових інтересів з актуальними політичними та гендерними дослідженнями. У сучасному соціумі важливо навчитися розпізнавати, попереджати й нівелювати ймовірні прояви гендерної дискримінації у мовленнєвомовній активності, в різних видах і типах дискурсів та метадискурсів. Зокрема, за результатами проведеного дослідження та його подальшого поглиблення можуть розроблятися практичні рекомендації щодо семантичного наповнення і психолінгвістичного

структурування політичної комунікації з урахуванням вимог гендерної чутливості та толерантності.

ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ СТАНДАРТИВ

Етичні схвалення. Усі потенційні учасники емпіричного дослідження були детально поінформовані про його мету і завдання, процедуру проведення, форми обробки наданих відповідей, способи презентації та подальшого використання результатів. Було зазначено, що участь чи відмова від участі в дослідженні не спричинять жодних негативних наслідків для респондентів. Усі учасники надали добровільну згоду на участь у дослідженні, внесення отриманих кількісних даних в електронні матриці та статистичну обробку результатів без вказування будь-яких персональних даних.

Дослідження пройшло етичну експертизу Комісії з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами у ТНПУ імені Володимира Гнатюка і було схвалене як таке, що відповідає Етичному кодексу вченого України і Положенню про академічну доброчесність та етику академічних відносин у ТНПУ імені Володимира Гнатюка.

Доступність даних. Дослідницькі дані розміщено на платформі *Zenodo*; Savelyuk (2022); <https://zenodo.org/record/7111171#.YzAl7FxBzIV>

Фінансування. Жодного фінансування на проведення цього дослідження та його публікацію не отримано.

Конфлікт інтересів. Автори не мають потенційного конфлікту інтересів, які могли би вплинути на рішення про публікацію цієї статті.

Авторські внески. **Савелюк Н.М.:** ідея, концепція, формулювання мети та завдань дослідження, планування та організація емпіричного дослідження, збір та аналіз даних, редагування статті; **Коцур В.:** моніторинг наукових джерел, планування та організація емпіричного дослідження. **Кікінежді О.М.:** моніторинг наукових джерел, планування та організація емпіричного дослідження, збір та аналіз даних, забезпечення дотримання етичних стандартів, написання анотацій; **Саїк А.:** збір та аналіз даних, оформлення таблиць, редагування статті.

Усі співавтори прокоментували попередні варіанти рукопису. Всі автори прочитали й схвалили остаточний варіант рукопису.

Згода на публікацію. Ця стаття не опублікована в іншому науковому виданні й автори дають згоду на її публікацію в цьому журналі.

Відкритий доступ. Ця стаття ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

Література

Андрієвська, В.В., Тіщенко, С.П., Виноградна, О.В., Гордєєва, Ж.В., & Драніщева, Е.І. (2013). В.В. Андрієвська (Ред.), *Мова і мовлення в просторі наукової і практичної діяльності психологів: монографія*. Кіровоград: Імекс-ЛТД.

- Дячук, Н.В. (2018). Психолінгвістичні характеристики мовлення політичного лідера. *Філологічні студії. Збірник наукових праць*, 11, 63–67.
- Заграй, Л.Д., & Федорук, О.В. (2020). Психосемантичні конструкції лідерства у свідомості молоді: гендерний вимір. *Психологія та соціальна робота*, 1(51), 86–101. [https://doi.org/10.18524/2707-0409.2020.1\(51\).225408](https://doi.org/10.18524/2707-0409.2020.1(51).225408)
- Калмикова, Л.О., Харченко, Н.В., & Мисан, І.В. (2021). Важливі теоретико-методологічні проблеми сучасної психології. *Габітус*, 10, 42–51. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.25.7>
- Кириленко, Г.О., & Луценко, О.Л. (2016). Критерії оцінки політичних лідерів, отримані методом репертуарних решіток. *Проблеми політичної психології*, 2(16), 44–57. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2016-27-44-57>
- Кияшко, Л.О. (Ред.). (2014). *Формування навичок ефективної політичної участі молоді: технології психологічного супроводу. (Монографія)*. Київ: Міленіум.
- Кікінезді, О.М., Савелюк, Н.М., & Мороз, Л.І. (2021). Соціально-демографічні предиктори жіночого політичного лідерства в Україні. *Вісник Національного університету оборони України. Збірник наукових праць. Питання психології*, 3(61), 50–59. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-21-61-3-50-59>
- Космеда, Т.А., Карпенко, Н.А., Осіпова, Т.Ф., Саліонович, Л.М., & Халіман, О.В. (2014). Т.А. Космеда (Ред.), *Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика: колективна монографія*. Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди; Дрогобич: Коло.
- Крилова-Грек, Ю. (2015). Психолінгвістичні аспекти політичного дискурсу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Військово-спеціальні науки*, 2, 22–24.
- Купцова, Т.А., & Колієва, І.А. (2019). Гендерна репрезентація архетипного образу відьми через призму української літератури. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. Серія “Філологія”*, 44, 28–38. <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2019.44>
- Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022–2024 роки*. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#n15>
- Соснюк, О.П., & Остапенко, І.В. (2015). Психосемантичний аналіз особливостей сприймання студентською молоддю іміджу сучасних політиків. *Проблеми політичної психології*, 2(16), 254–261.
- Татенко, В. (2008). *Соціальна психологія впливу*. Київ: Міленіум.
- Al-Gublan, B.K., & Rice, L.J. (2020). A Psycholinguistic Study of Political Rhetoric of Fear. *International Journal of English Linguistics*, 10(6), 245–253. <https://doi.org/10.5539/ijel.v10n6p245>
- Kelly, G. (1991). *The Psychology of Personal Constructs. Volume One: Theory and Personality*. London: Routledge.
- Kikinezhdі, O.M., Zhyrska, H.Ya., Chip, R.S., Vasylykevych, Y.Z., & Hovorun, T.V. (2020). Psychology of the Gender-Equitable Environment: Research of Problems. *Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment*, 8, 538–554. <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2020.08.03.31>
- Lakoff, J. (2010). Why it Matters How We Frame the Environment. *Environmental Communication*, 4(1), 70–81. <https://doi.org/10.1080/17524030903529749>

- Lombard, E.J., Azpeitia, J., & Cherian, S. (2021). Built on Uneven Ground: How Masculine Defaults Disadvantage Women in Political Leadership. *Psychological Inquiry*, 32(2), 107–116. <https://doi.org/10.1080/1047840X.2021.1930776>
- Luck, D. (1974). A Psycholinguistic Approach to Leader Personality Hitler, Stalin, Mao and Liu Shao-ch'i. *Studies in Comparative Communism*, 7(4), 426–453. [https://doi.org/10.1016/0039-3592\(74\)90015-5](https://doi.org/10.1016/0039-3592(74)90015-5)
- Osgood, C.E. (1964). *Psychological Approaches. Semantic Differential Technique in the Comparative Study of Cultures*. URL: <https://anthrosource.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1525/aa.1964.66.3.02a0088>
- Post, J.M. (2005). *The Psychological Assessment of Political Leaders with Profiles of Saddam Hussein and Bill Clinton*. The University of Michigan Press.
- Savelyuk (2022). Семантичний диференціал “Жінка в українській політиці” [Data set]. *Zenodo*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7111171>
- Sterling, J., Jost, J.T., & Bonneau, R. (2020). Political Psycholinguistics: A Comprehensive Analysis of the Language Habits of Liberal and Conservative Social Media Users. *Journal of Personality and Social Psychology*, 118(4), 805–834. <https://doi.org/10.1037/pspp0000275>
- Stevens, J.P. (2009). *Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences: Analyses with SAS and IBM's SPSS* (5th ed.). London: Routledge.
- Tripp, A., & Munson, B. (2021). Perceiving Gender while Perceiving Language: Integrating Psycholinguistics and Gender Theory. *Wires Cognitive Science*, 13(2), e1583. <https://doi.org/10.1002/wcs.1583>

References

- Al-Gublan, B.K., & Rice, L.J. (2020). A Psycholinguistic Study of Political Rhetoric of Fear. *International Journal of English Linguistics*, 10(6), 245–253. <https://doi.org/10.5539/ijel.v10n6p245>
- Andriievska, V.V., Tishchenko, S.P., Vynohradna, O.V., Hordieieva, Zh.V., & Dranishcheva, E.I. (2013). Andriievska, V.V. (Ed.), *Mova i movlennia v prostori naukovoї i praktychnoi diialnosti psykhologiv: monohrafiia [Language and speech in the space of scientific and practical activity of psychologists]*. Kirovohrad: Imeks-LTD [in Ukrainian].
- Diachuk, N.V. (2018). Psykholinhvistychni kharakterystyky movlennia politychnoho lidera. [Psycholinguistic features of political leader speech]. *Filolohichni studii. Zbirnyk naukovykh prats – Philological studies. Collection of scientific papers, II*, 63–67 [in Ukrainian].
- Kalmykova, L.O., Kharchenko, N.V., & Mysan, I.V. (2021). Vazhlyvi teoretyko-metodolohichni problemy suchasnoi psykhologii [Important Theoretical and Methodological Problems of Modern Psychology]. *Habitus*, 10, 42–51. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.25.7> [in Ukrainian].
- Kelly, G. (1991). *The Psychology of Personal Constructs. Volume One: Theory and Personality*. London: Routledge.
- Kikinezhdi, O., Savelyuk, N., & Moroz, L. (2021). Sotsialno-demohrafichni predyktory zhinochoho politychnoho liderstva v Ukraini [Socio-demographic predictors of women's political leadership in Ukraine]. *Bulletin of National Defense University of Ukraine. The Collection of Scientific Papers*, 3(61), 50–59. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-21-61-3-50-59> [in Ukrainian].

- Kikinezhdzi, O.M., Zhyrska, H.Ya., Chip, R.S., Vasykhevych, Y.Z., & Hovorun, T.V. (2020). Psychology of the Gender-Equitable Environment: Research of Problems. *Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment*, 8, 538–554. <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2020.08.03.31>
- Kosmeda, T.A., Karpenko, N.A., Osipova, T.F., Salionovych, L.M., & Khaliman, O.V. (2014). In T.A. Kosmeda (Ed.), *Genderna linhvistyka v Ukraini: istoriia, teoretychni zasady, dyskursyva praktyka [Gender linguistics in Ukraine: history, theoretical foundations, discursive practice]*. Kharkiv: KhNPU im. H.S. Skovorody; Drohobych: Kolo [in Ukrainian].
- Krylova-Hrek, Y. (2015). Psykholinhvistychni aspekty politychnoho dyskursu [Psycholinguistic Aspects of Political Discourse]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serii: Viiskovo-spetsialni nauky – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series: Military Specialized Sciences*, 2, 22–24 [in Ukrainian].
- Kuptsova, T., & Koliieva, I. (2019). Genderna reprezentatsiia arkhetypnoho obrazu vidmy kriz pryзму ukrainskoi literatury [Gender representation of the archetypical image of a witch through the prism of the Ukrainian literature]. *Problem yhumanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii “Filolohiia” – Problems of Humanities. “Philology” Series: A collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 44, 28–38. <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2019.44> [in Ukrainian].
- Kyiaszko, L.O. (Ed.). (2014). *Formuvannia navychok efektyvnoi politychnoi uchasti molodi: tekhnolohii psykhologichnoho suprovodu [Formation of skills of effective political participation of youth: The technologies of psychological support]*. Kyiv: Milenium [in Ukrainian].
- Kyrylenko, H.O., & Lutsenko, O.L. (2016). Kryterii otsinky politychnykh lideriv, otrymani metodom repertuarnykh reshitok [The criteria of political leaders assessment obtained by repertory grids method]. *Problemy politychnoi psykholohii – Problems of political psychology*, 2(16), 44–57. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2016-27-44-57> [in Ukrainian].
- Lakoff, J. (2010). Why it Matters How We Frame the Environment. *Environmental Communication*, 4(1), 70–81. <https://doi.org/10.1080/17524030903529749>
- Lombard, E.J., Azpeitia, J., & Cherian, S. (2021). Built on Uneven Ground: How Masculine Defaults Disadvantage Women in Political Leadership. *Psychological Inquiry*, 32(2), 107–116. <https://doi.org/10.1080/1047840X.2021.1930776>
- Luck, D. (1974). A Psycholinguistic Approach to Leader Personality Hitler, Stalin, Mao and Liu Shao-ch’i. *Studies in Comparative Communism*, 7(4), 426–453. [https://doi.org/10.1016/0039-3592\(74\)90015-5](https://doi.org/10.1016/0039-3592(74)90015-5)
- Osgood, C.E. (1964). *Psychological Approaches. Semantic Differential Technique in the Comparative Study of Cultures*. URL: <https://anthrosource.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1525/aa.1964.66.3.02a0088>
- Post, J.M. (2005). *The Psychological Assessment of Political Leaders with Profiles of Saddam Hussein and Bill Clinton*. The University of Michigan Press.
- Pro skhvalennia Derzhavnoi stratehii zabezpechennia rivnykh prav ta mozhyvostei zhinok i cholovikiv na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu z yii realizatsii na 2022–2024 roky [On the approval of the State Strategy for ensuring equal rights and opportunities for women and men for the period up to 2030 and the approval of the operational plan for its implementation for*

- 2022–2024]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#n15> [in Ukrainian].
- Savelyuk. (2022). Semantychnyi dyferentsial “Zhinka v ukrainskii politytsi” [Semantic differential “Woman in Ukrainian politics”]. [Data set]. *Zenodo*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7111171>
- Sosnyuk, O.P., & Ostapenko, I.V. (2015). Psykhosemantychnyi analiz osoblyvostei sprymannia studentskoiu moloddu imidzhu suchasnykh politykiv [Psychosemantic analysis of the peculiarities of how university students perceive the image of modern politicians]. *Problemy politychnoi psykholohii – Problems of political psychology*, 2(16), 254–261 [in Ukrainian].
- Sterling, J., Jost, J.T., & Bonneau, R. (2020). Political Psycholinguistics: A Comprehensive Analysis of the Language Habits of Liberal and Conservative Social Media Users. *Journal of Personality and Social Psychology*, 118(4), 805–834. <https://doi.org/10.1037/pspp0000275>
- Stevens, J.P. (2009). *Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences: Analyses with SAS and IBM's SPSS* (5th ed.). London: Routledge.
- Tatenko, V. (2008). *Sotsialna psykholohiia vplyvu [Social psychology of influence]*. Kyiv: Milenium [in Ukrainian].
- Tripp, A., & Munson, B. (2021). Perceiving Gender while Perceiving Language: Integrating Psycholinguistics and Gender Theory. *Wires Cognitive Science*, 13(2), e1583. <https://doi.org/10.1002/wcs.1583>
- Zahrai, L., & Fedoruk, O. (2020). Psykhosemantychni konstruktsii liderstva u svidomosti molodi: gendernyi vymir [Leadership Psychosemantic Constructs in the Consciousness of Youth Gender Dimension]. *Psykholohiia ta sotsialna robota – Psychology and social work*, 1(51), 86–101. [https://doi.org/10.18524/2707-0409.2020.1\(51\).225408](https://doi.org/10.18524/2707-0409.2020.1(51).225408) [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Мета. Емпірична експлікація та інтерпретація психосемантичних структур вербалізованих образів “жінки в українській політиці” (“успішна” та “неуспішна”) у гендерному ракурсі порівняльного аналізу.

Методи та методику дослідження. У процесі дослідження системно використовувалися: (1) теоретичні методи – аналіз наукової літератури, синтез, інтерпретація та узагальнення даних; (2) емпіричні методи – математичне шкалювання вербальних стимулів “успішна в українській політиці жінка” (перший етап дослідження) та “неуспішна в українській політиці жінка” (другий етап дослідження) із застосуванням стандартного семантичного диференціалу Ч. Осгуда; (3) методи математичної статистики – первинний статистичний аналіз кількісних даних, критерій Колмогорова-Смірнова, непараметричний критерій U Манна-Вітні.

Результати. На основі факторного аналізу та інтерпретації його результатів у загальній вибірці констатовано більшу когнітивну складність вербалізованого образу “успішної в українській політиці жінки”, порівняно з образом “неуспішної в українській політиці жінки”. На першому етапі дослідження у субвибірці дівчат як домінуючий виокремлено психосемантичний фактор “Моральна атрактивність”, у субвибірці юнаків – “Впливовий розум”.

Це проінтерпретовано як мовленнєва проєкція “материнських” (фемінних) рис на узагальнений образ успішної жінки-політикині у студенток та “батьківських” (маскулінних) якостей – у студентів. На другому етапі в обох субвибірках як провідний експліковано більш гетерогенний фактор “Загальна неприйнятність”. Незважаючи на однакову назву, відмінності між окремими його дескрипторами у субвибірках дали змогу констатувати ґендерні особливості, зокрема прояви ейджизму в юнаків. Також виявлено й описано контраверсійність між свідомими вербальними характеристиками та латентними ґендерними стереотипами дослідженої студентської молоді.

Висновки. Якісний та кількісний порівняльний аналіз психосемантичних структур, експлікованих у сформованих за статевим критерієм субвибірках, дав змогу обґрунтувати й розкрити вікові та ґендерні особливості студентства, які виявляються в його політично орієнтованій мовленнєвомовній активності.

Ключові слова: психолінгвістика, політика, ґендер, жінка, успіх, семантичний диференціал.

